

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 424 sahifa, 30-iyun, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Abdurahmonov Qalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar, fan, ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat va sport masalalari bo'yicha maslahatchisi o'rinbosari

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'ZR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari

Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori

Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dots., O'ZR Tabiat resurslari vaziri o'rinbosari

Djumaniyazov Maqsud Allanazarovich, Qoraqalpog'iston Resp. Tabiat resurslari qo'mitasi raisi

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'ZR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

Utayev Uktam Choriyevich, O'ZR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

Ochilov Farxod, O'ZR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori

Abdurahmanova Gulnora Qalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor

Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori

Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori

Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti

Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi

Kamilova Iroda Xusniddinova, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Sevil Piriyeveva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'ZR Tabiat resurslari vazirligi,
O'ZR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot"
jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli
qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Sanoat korxonalarida energiyadan foydalanish samaradorligini oshirishning asosiy yo'nalishlari	6
Buzrukxonov Sardorxon Sarvarxon o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Klasterlarni rivojlantirishda fermer xo'jaliklarining strategik boshqaruvi	11
Karimova Nilufar , tayanch doktorant	
Application of Information and Communication Technology to Promote Economic Development of Tourism Services in Uzbekistan	16
Peng Xinge , PhD Researcher	
O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanishning asosiy yo'nalishlari	21
Xotamov Ibodulla Sadullayevich , i.f.n., professor, Najmiddinov Yakhyo Fazliddin o'g'li , kafedra assistenti	
Suv ta'minot korxonalarida biznes jarayonlari bo'yicha boshqaruv hisobi tizimida hisob yuritishning xususiyatlari	28
Saidakbarov Xusniddin Abdusalomovich , PhD, katta o'qituvchi	
O'zbekiston ichki oziq-ovqat tovarlari bozorini to'ldirishning o'ziga xos xususiyatlari	31
Azlarova Munira Muhammad Amin qizi , tadqiqotchi	
Assessing the Implementation of Sustainable Practices in Higher Education Institutions to Drive the Transition towards a Green Economy: A Management Perspective	40
Kuzikulova Dilfuza	
Qualitative functional development in industrial production	49
Ziyayeva Mukhtasar Mansurdjanovna , TSUE, DSc, assistant professor	
Temir yo'l transportini mahalliyashtirishni moliyalashtirish mexanizmning hozirgi holati	54
Xamrayev Djamshid Panjiyevich , mustaqil tadqiqotchi	
Enhancing Education Management for Green Development in Engineering Programs: Strategies, Challenges, and Outcomes	61
Eshbayev Oybek , Department of English Language	
Exploring the Role of Effective Management Practices in Achieving a Sustainable Green Economy	68
Rozikov Ravshan , Department of English Language	
Enhancing Vocational Competence of Future Economists through English Language Lessons in the Context of the Green Economy	76
Kurbanova Nigina , Department of English Language	
Empirical test of regional economic innovation and development along the Belt and Road	85
Kalonov Mukhiddin Bahritdinovich , professor	
Shao Junling , PhD student, researcher	
Analysis of the Impact of Cross border Investment and International Economic Integration	90
Zhao shenghan	
Yashil iqtisodiyotni moliyalashtirishda bank moliya texnologiyalarining ahamiyati	96
Abduraximova Dilora Karimovna , PhD	
Rivojlangan mamlakatlarda bilimlar iqtisodiyoti konsepsiyasidan samarali foydalanish yo'nalishlari	101
Xasanxonova Nodira Isametdinovna , PhD	
Biznes inkubator orqali kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini shakllantirishda "yashil logistika" tamoyillaridan foydalanish	107
Narzullayev Shodiyor Eshpulatovich , kafedra assistenti	
Innovatsion faoliyatning asosi – intellektual salohiyat	112
Kaxorova Anora Nusratovna , kafedra assistenti	
Ijro hokimiyati organlari faoliyatini baholash mezonlari tushunchasi va turlari	118
Qahramon Usmanovich Umidullayev , yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Temir yo'l transportida mahalliyashtirishni moliyalashtirishning huquqiy asoslari	124
Xamrayev Djamshid Panjiyevich , mustaqil tadqiqotchisi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari bo'yicha moliyaviy hisobot: tayyorlash va avtomatlashtirish	129
Tulayev Mirzakul Salamovich , dotsent	
O'zbekistonda kichik tadbirkorlikni rivojlantirishning samarali yo'llari	133
Sh. B. Babayev , dotsent; M. R. Qulmetov , dotsent	
Sug'urta kompaniyalari to'lov qobiliyatini kengaytirish yo'nalishlari	138
G'aniyev Shahriddin Vohidovich , professor, i. f. d. (DsC), Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich , i. f. f. d. (PhD)	

Повышении роли цифровой трансформации банков в современном этапе развития экономики	144
Жиянова Наргиза Эсанбоена , к.э.н., проф., Азимжонова Малика Шавкат қизи , специалист первой категории	
To'qimachilik korxonalarida tejamkor ishlab chiqarishni tashkil etishda mehnat resurslari va ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanish samaradorligi	150
Yaxyayeva Inobat Karimovna , dotsent, PhD	
Liquidity and recent changes of government securities market in the United States, the United Kingdom and Japan.....	154
Kholikov Khamidulla Vaydulla ugli	
“История экономических учений” как основная дисциплина в подготовке конкурентоспособных кадров экономистов	160
Хакимов Назар Хакимович , доктор философских наук, профессор	
The importance of strategic management and strategic leadership	166
Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Exploring the Role of Higher Education in Fostering Green Economy Transition: A Systematic Analysis of Curriculum Integration and Skill Development.....	170
Xasanova Zarina , Department of English Language	
Inson kapitalini joriy etish tizimi va xodimlar daromadi o'rtasidagi o'zaro ta'sir tahlili.....	178
M. O. Hamroqulov , katta o'qituvchi	
Yetuk mutaxassis tayyorlash – kelajak uchun sarmoya.....	185
Farhod Bagibekovich Xalimbetov	
Analysis of new established and liquidated enterprises as a basis for jobs (On the example of Samarkand region)	188
Saidov Nurali Rakhimovich	
Basing and forecasting the priorities of introducing innovative medical services in Khorezm region.....	193
S. M. Rakhimova	
Оптимизации операционной стратегии и повышение экономического потенциала хлопково-текстильных кластеров	197
Джурабаев Отабек Джурабаевич , доцент	
Soliq to'g'risidagi qonunlarni buzganlik uchun yuridik javobgarlikka tortishning huquqiy asoslari	204
Hakimov Feruz Xurshid o'g'li , talaba	
Hayot sug'urtasining rivojlanishi va uning ijtimoiy hayotdagi o'rni	207
Baratova Dinora Alisherovna , katta o'qituvchisi	
Edge Computing texnologiyalari	213
Qulmatova S. , PhD, katta o'qituvchi; Karimov Botir , katta o'qituvchi	
Aksiyadorlik kapitalida davlat ulushini qisqartirish va xususiylashtirish holati	218
Mamatov Bahromjon Shavkatovich , PhD, dotsent	
Xususiylashtirishning ijobiy imijini shakllantirishning nazariy jihatlarini.....	223
Odilova Sitora Sayfitdin qizi , katta o'qituvchi	
Tomorqa xo'jaliklarida oziq-ovqat mahsulotlari yetishtirish hajmining prognoz ko'rsatkichlari	228
Saydullayeva Fotima Jozilovna , assistant	
O'zbekiston sug'urta bozori rivojlanishining o'ziga xos xususiyati.....	235
Xasanov Xayrulla Nasrullayevich	
O'zbekiston yoshlarida volontyorlik faoliyatini rivojlantirishning ijtimoiy-siyosiy va huquqiy mexanizmlari: jahon va mahalliy tajriba	241
Qudratov Anvarmirzo Murodillayevich , siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Культурологический аспект преподавания русскоязычной литературы Казахстана в ВУЗе	247
Оспан Айзада Бейсенқызы , докторант 2 курса	
Tijorat banklarida kreditlash riskini boshqarish holati tahlili.....	251
Mirzoyev Feruz Mamurjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Tijorat banklari aktivlarini diversifikatsiyalashning zamonaviy holati va tendensiyalari.....	259
Abdualim Abdujabbor o'g'li Abdurazzoqov , mustaqil tadqiqotchi	
Significance and prospects of using economic-mathematical models in analysis of our country's economic growth	267
Rasulov Jamshid Shokir o'g'li	
Bank daromadlilik ko'rsatkichlariga makroiqtisodiy omillar ta'siri.....	274
Madraimov Xabibulla Madaminovich , assistant o'qituvchi	

Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishning ilmiy konsepsiyalari	282
Mamatov Mamajan Axmadjonovich , i.f.n., dotsent	
Qishloq xo'jalik mahsulotlari ishlab chiqarishni rivojlantirishning makroiqtisodiy barqarorligini ta'minlash	288
Ergashova Nargiza Boboxonovna , talaba	
Budjet-soliq va pul-kredit siyosatini muvofiqlashtirishning nazariy yondashuvlari	296
Hakimjon Hakimov , tadqiqotchi	
Innovatsion-brokerlik faoliyatini rivojlantirishda moliyaviy injiniringni ahamiyatini oshirish istiqbollari	301
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , dotsent	
O'zbekistonda inson kapitalini rivojlantirishda ta'lim xizmatlari bozorining ahamiyati	306
Babadjanova Malika Ruzimovna , assistent o'qituvchi	
O'zbekiston sug'urtalovchilarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda qayta sug'urtaning roli	312
Kamilov Baxramjon Umardjonovich	
Shaxs ma'naviy-axloqiy tarbiyasi hamisha muhim	317
Bekdavlat Aliyev , professor, falsafa fanlari doktori	
Jismoniy shaxslar daromadini soliqqa tortishning zamonaviy tendensiyalari	321
O. T. Nurmatov , PhD	
Milliy mahsulotning mazmuni, tarkibiy qismlari va harakat shakllarini tadqiq qilishning nazariy-uslubiy asoslari	327
Abdullayev Suyun Artiqovich , O'zbekiston jahon tillari universiteti prorektori	
O'zbekiston Respublikasidagi yirik tijorat banklari kreditlash amaliyotining ekonometrik tahlil va natijalari	335
Kaxxarov Ulug'bek Xalmatovich , mustaqil izlanuvchi	
Aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatda ichki nazorat va auditning xususiyatlari	346
Saidaxmedova Aida Mirzayevna , katta o'qituvchi	
Yangi O'zbekistonda yog'-moy korxonalari personalini boshqarishni takomillashtirish	352
D. A. Azlarova , PhD	
The Intersection of Sustainability and Economic Development: Balancing Environment and Business Needs	360
Kholikova Rukhsora Sanjarovna , PhD, Izzatulloev Bakhodir Ubaydullo ugli , student	
Davlat-xususiy sheriklikni tashkil etishning huquqiy-institutsional mexanizmlari	364
Zuhra Abdikarimova , tayanch doktorant	
Zamonaviy portfel nazariyasi asosida samarali portfelni shakllantirish	370
Sindarov Fazliddin Qahramonovich , kafedra assistenti	
Iste'molchilarning qandolat mahsulotlariga bo'lgan talablarini raqamli platformalar orqali tadqiq qilish yo'llari	376
To'ychiyeva Vasila Faxriddin qizi , assistent	
Investitsiya muhiti va faoliyati natijalarini baholash uslublari	381
B. K. Tuxliyev , professor	
Sanoat korxonalarida resurslar salohiyatini tizimli tahlil qilish – korxonalarining iqtisodiy barqarorligini ta'minlash omili sifatida	386
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi , PhD	
Mintaqada kichik biznes va xususiy tadbirkorlik rivojlanishi tahlili (Xorazm viloyati misolida)	391
Aminboy Sa'dullayev , i.f.n, dotsent, Dilshod Vaisov , magistr, Farhod Egamberganov , magistr	
Xizmatlar ko'rsatish korxonalarini soliqqa tortish amaliyoti va uni takomillashtirish	397
Pardayev Jamshid Muzaffarovich , tadqiqotchi	
Asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar: yutuqlar, kamchiliklar va yechimlari	403
Muxitdinova Kamola Alisherovna , PhD	
Directions of attracting foreign capital and specific characteristics of the eurobond transaction	407
Gafurov Olimjon , teacher, Kholmuminov Humoyun , teacher, Abrueva Sevinch , student,	
Формирование международных систем бухгалтерского учета в условиях глобализации экономики	411
Ф. Т. Абдувахидов , доцент, А. Ю. Нурмухаммедов , доцент	
Qishloqda turizmni tashkil etishning mamlakatimiz taraqqiyotiga ta'siri	417
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , dotsent	
Public debt, poverty and economic growth of Uzbekistan	420
Mirzamakhmudov Marufjan Mahamadsharif ugli	

O'ZBEKISTON SUG'URTALOVCHILARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA QAYTA SUG'URTANING ROLI

Kamilov Baxramjon Umardjonovich

“O'zbekinvest” eksport-import sug'urta kompaniyasi aksiyadorlik jamiyati “Sug'urta maktabi” direktori

Annotatsiya: maqolada respublika sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligi va to'lov qobiliyatini ta'minlashda qayta sug'urtalash ishlaridagi muammolar o'rganib chiqilgan. O'zbekiston Respublikasida qayta sug'urtalash faoliyatini yaxshilash, sug'urtalovchilar moliyaviy barqarorligini ta'minlashda qayta sug'urtadan foydalanish samaradorligini oshirish mexanizmlarini yanada rivojlantirish va takomillashtirish yuzasidan taklif, tavsiya hamda xulosalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: sug'urta, sug'urta bozori, qayta sug'urta, obligatorli qayta sug'urta qilish, qayta sug'urtalash shartnomasi, moliyaviy barqarorlik.

Abstract: the article examines the problems of reinsurance in ensuring the financial stability and solvency of republican insurance companies. Proposals, recommendations and conclusions have been developed in the Republic of Uzbekistan to improve the reinsurance activities, to further develop and improve the mechanisms for increasing the efficiency of the use of reinsurance in ensuring the financial stability of insurers.

Key words: insurance, insurance market, reinsurance, compulsory reinsurance, reinsurance contract, financial stability.

Аннотация: в статье рассматриваются проблемы перестрахования в обеспечении финансовой устойчивости и платежеспособности республиканских страховых организаций. В Республике Узбекистан разработаны предложения, рекомендации и выводы по совершенствованию перестраховочной деятельности, дальнейшей разработке и совершенствованию механизмов повышения эффективности использования перестрахования в обеспечении финансовой устойчивости страховщиков.

Ключевые слова: страхование, страховой рынок, перестрахование, обязательное перестрахование, договор перестрахования, финансовая устойчивость.

KIRISH

Sug'urta sohasi mustaqillik yillarida O'zbekistonda yangi bosqichga ko'tarildi. Bugungi kunda mamlakatimiz sug'urta bozorida raqobat asosida 41 ta sug'urta kompaniyasi sug'urta qildiruvchilarga o'z xizmatlarini ko'rsatib kelmoqda. O'tgan yillar tajribasi shuni ko'rsatadiki, mamlakatimiz rahbariyati va xukumati sug'urtalash va qayta sug'urtalash sohasini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashga va rivojlantirishga muntazam ravishda e'tibor qaratib kelmoqda. So'nggi yillarda sug'urta tizimining ajralmas bir qismi bo'lgan qayta sug'urtalash sohasiga ham katta e'tibor qaratildi va bu soha uchun xukumatimiz tomonidan qator huquqiy-me'yoriy hujjatlar ishlab chiqildi.

O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 23-noyabrdagi O'RQ-730-son “Sug'urta faoliyati to'g'risida”gi qonunida qayta sug'urta – sug'urta shartnomasi bo'yicha qabul qilingan sug'urta tovonini (sug'urta to'lovini) to'lash tavakkalchiligini boshqa sug'urtalovchi (qayta sug'urtalovchi) bilan tuzilgan qayta sug'urta shartnomasiga muvofiq sug'urtalovchi (qayta sug'urtalovchi) tomonidan to'liq yoki qisman sug'urta qilish deb ta'rif berilgan¹.

ADABIYOTLAR TAHLILI

X. Shennanev qayta sug'urtaga quyidagicha ta'rif bergan: “Qayta sug'urtalash – sug'urtalashga riskni qabul qilish bilan bog'liq iqtisodiy munosabatlar tizimi (risklarni ikkilamchi joylashtirish). Sug'urtalovchi muvozanatlashgan sug'urta portfelini yaratish va sug'urta operatsiyalarini moliyaviy barqarorligini ta'minlash maqsadida qabul qilib olingan riskning bir qismini o'zaro kelishilgan holda boshqa sug'urtalovchiga berishi (riskni ikkilamchi joylashtirish). Qayta sug'urtalash operatsiyalari bilan bir qatorda asosan, ixtisoslashgan qayta sug'urta-

¹ O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 23-noyabrdagi O'RQ-730-son “Sug'urta faoliyati to'g'risida”gi qonuni.

lash kompaniyalari amalga oshiriladi. Qayta sug'urtalash aktiv (riskni berish) va passiv (riskni qabul qilib olish) ko'rinishida bo'ladi. Bundan tashqari qayta sug'urtalash nisbiy va nonisbiy shaklda bo'ladi².

Rus olimi Grishenko N. B. qayta sug'urtaga quyidagicha ta'rif bergan, "Qayta sug'urta qilishning mohiyati sug'urtalovchining moliyaviy barqarorligini ta'minlash maqsadida ikki yoki undan ortiq tashkilotlar o'rtasida sug'urta shartnomasi bo'yicha sug'urtalovchi tomonidan zararni qoplab berish bo'yicha qabul qilingan majburiyatlarni qayta taqsimlashdan iborat"³.

Yuqoridagilardan kelib chiqqan xolda, fikrlarni umumlashtirib qayta sug'urtaga quyidagicha ta'rif beramiz: Qayta sug'urta-bu balanslashtirilgan sug'urta portfelini yaratish va sug'urtalovchilarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash maqsadida sug'urtalovchi o'zi qabul qilib olgan risklarni imkoniyatlaridan ortiqcha qismini kelishilgan shartlar asosida boshqa sug'urtalovchiga berish bilan bog'liq bo'lgan moliyaviy munosabatlar yig'indisidir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada mavzuni o'rganish uchun ma'lumotlarni to'planib, o'rganilib chiqildi. O'rganish natijasida statistik solishtirma usullarda tahlil qilinib, natijalar foizlarda ifodalandi. Olingan natijalar asosida ijobiy taklif va xulosa va takliflar berildi.

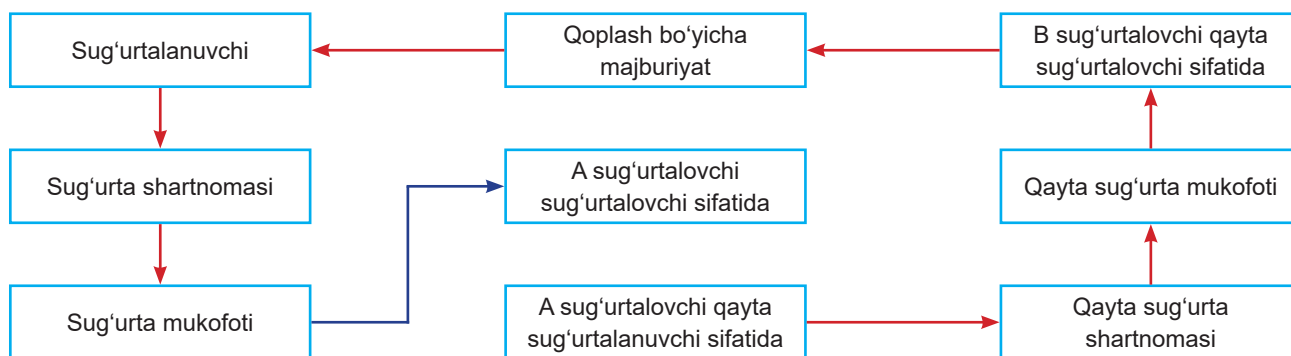
TAHLIL VA NATIJALAR

XIX asrning o'rtalarida Yevropa davlatlarida sanoat ishlab chiqarishning rivojlanishi katta miqdordagi sug'urta risklarining qayta sug'urtalashga bo'lgan talabini yanada kuchaytirdi. Sug'urtalovchining xizmatlar ko'lamini kengaytirish, yangi sug'urta risklarini sug'urta qoplamasi bilan ta'minlashni faqat qayta sug'urtalash orqaligina amalga oshirish mumkin bo'ldi.

Qayta sug'urta biznesi risklarni vaqt va hudud bo'yicha qayta taqsimlashni nazarda tutadi hamda to'g'ridan to'g'ri sug'urtalovchilarning to'lov qobiliyati saqlanishi va moliyaviy barqarorligi ta'minlanishiga zamin yaratadi.

Qayta sug'urta har qanday sug'urta kompaniyasining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim omil sifatida e'tirof etiladi. Mazkur amaliyot kompaniyalarga juda katta va oldindan ko'rib bo'lmaydigan risklarni qabul qilish imkonini beradi. Qayta sug'urtaning maqsadi sug'urta kompaniyasining moliyaviy barqarorligini va sug'urta operatsiyalarining rentabelligini ta'minlovchi muvozanatli sug'urta portfelini yaratishdir. Demak, qayta sug'urta nafaqat sug'urtalovchilarni, balki sug'urtalangan yirik obyektlarni ham moliyaviy yo'qotishlardan himoya qiladi, shu bilan birga davlatga sug'urta faoliyatini amalga oshirganlik bo'yicha soliqlarning kelib tushishini kafolatlaydi. Qayta sug'urtaning asosiy funksiyasi bo'lib riskni transformatsiyalash hisoblanadi va natijada sug'urta majburiyatlarini ichki va tashqi bozorlarda bir necha kompaniyalar o'rtasida taqsimlashga erishiladi.

Qayta sug'urta natijasida sug'urtalovchining sug'urtalash imkoniyatlari kengayadi, sug'urta hodisasining yuzaga kelish ehtimolligi kattaligi sababli sug'urtalash mumkin bo'lmagan obyektlarni ham bankrotlikdan qo'rqqmasdan qabul qilishga zamin yaratiladi. Qayta sug'urta sug'urtalovchiga mavjud risklar ta'sirini minimallashtirish imkonini beradi va me'yoriy talablarning bajarilishi ustidan nazorat qiladi. Sug'urtalovchi o'z ixtiyori bilan sug'urta shartnomasi bo'yicha o'zida qoldiriladigan ulushni aniqlaydi. Qayta sug'urta munosabatlarida sug'urtalanuvchi va qayta sug'urtalovchi o'rtasida hech qanday huquqiy munosabatlar paydo bo'lmaydi, unda sug'urtalovchi va bir necha qayta sug'urtalovchilar ishtirok etadi (1-rasm).

1 - r a s m: Qayta sug'urtani amalga oshirish jarayoni⁴

Sug'urta tizimi rivojlangan davlatlarning sug'urta bozorida qayta sug'urtadan foydalanilganlik darajasi yuqori, buni jami sug'urta mukofotlari hajmida qayta sug'urta mukofotlarining 40-45 foiz ulushga egaligi bi-

2 X.M.Шеннаев,С.Ширинов "Қайта суғурта"Е:"Иқтисод-молия"2009 йил.10-бет.

3 Грищенко Н.Б.Основы страховой деятельности:Учеб.пособие.М:Финансы и статистика,2006.360с.

4 Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

lan izohlash mumkin va aksariyat davlatlarda sug'urtalovchilar o'zini moliyaviy himoyalash maqsadida qayta sug'urtaning obligatorli shaklini qo'llashni ma'qul ko'radi. Shu o'rinda "obligatorli qayta sug'urta qilish" tushunchasiga izoh berishni maqsadga muvofiq, deb hisoblaymiz. Obligatorli qayta sug'urta – qayta sug'urtaning majburiy shakli bo'lib, unda tsedent kompaniya qayta sug'urtalovchi bilan tuzgan qayta sug'urta qilish shartnomasi shartlariga ko'ra, ushbu shartnoma doirasiga kiruvchi asosiy sug'urta shartnomalari bo'yicha risklarni qayta sug'urtalovchiga berishga, qayta sug'urtalovchi esa ushbu risklarni qabul qilishga majburdir.

Obligatorli qayta sug'urta bitimi mahalliy qayta sug'urta bilan qo'shimcha ravishda shug'ullanuvchi kompaniyalar bilan ham tuzilishi mumkin. Bunda ma'lum bir sug'urta turlari tanlanadi, masalan, qurilish-montaj risklari sug'urtasi, mol-mulk sug'urtasi, yuk sug'urtasi. Mazkur sug'urta turlari bo'yicha tuzilgan barcha shartnomalar bo'yicha kompaniya majburiyatlarining ma'lum qismi qayta sug'urtalovchiga avtomatik tarzda o'tkaziladi. Bu holatda sug'urta kompaniyasi oldida muhim vazifa paydo bo'ladi, ya'ni o'z zimmasida qoldiradigan ulush miqdorini belgilash lozim. Bunday vazifani ehtiyotkorlik bilan hal etish talab etiladi, chunki to'lov qobiliyati me'yorlariga amal qilinishi va moliyaviy barqarorlikka putur yetmasligi lozim.

Sug'urtalovchilarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash maqsadida mahalliy, shuningdek xorijiy qayta sug'urtalovchi kompaniyalar bilan obligatorli qayta sug'urta bitimini tuzishi maqsadga muvofiq. Mazkur tadbirning amaliyotga joriy etilishi natijasida kompaniya zararlar (majburiyatlari)ning ikki tomon o'rtasida taqsimlanishi orqali moliyaviy barqarorlikni saqlab qolishga, shuningdek qayta sug'urta xizmatlarini import qilish hajmini kamaytirishga erishiladi. Mahalliy kompaniyalar bilan bunday bitimning tuzilishi qayta sug'urta mukofotlarining ichki bozorda saqlanib qolishi va taqsimlanishini ta'minlasa, xorijiy kompaniyalar bilan hamkorlik ularning sug'urta majburiyatlarini jalb qilish orqali kiruvchi qayta sug'urta oqimini vujudga keltiradi.

M. I. Braginskiyning e'tirof etishicha, qayta sug'urtalash orqali sug'urtalovchi zimmasidagi majburiyatni o'zi va qayta sug'urtalovchi o'rtasida qayta taqsimlash imkoniyatiga ega bo'ladi⁵. Shu nuqtayi nazardan, qayta sug'urta sug'urtalovchilarning moliyaviy barqarorligini ta'minlashga qaratilgan risklarni qayta taqsimlash usuli sifatida tushuniladi. Sug'urtalovchi moliyaviy barqarorligining asosi (shakllantirilgan ustav kapitali, sug'urta xazinalari va qayta sug'urta tizimi) uning moliyaviy imkoniyatlarini ifodalaydi. Shundan kelib chiqqan holda, sug'urta tashkilotining moliyaviy barqarorligini uning majburiyatlar bo'yicha potensial salohiyati sifatida belgilash mumkin. Moliyaviy barqarorlikni ta'minlash masalasi sug'urtalovchidan quyidagi shartlarga rioya etishni talab qiladi:

- sug'urta operatsiyalari hajmining oshishi bilan ortib boradigan majburiyatlardan ortiq bo'sh mablag'larining mavjudligi;
- o'z moliyaviy imkoniyatlaridan ortiq majburiyatlarni qabul qilmaslik;
- sug'urta summasi, sug'urta risklari, obyektlar va hudud bo'yicha muvozanatlashgan sug'urta portfelini shakllantirish;
- sug'urta qoplamalarining sug'urta mukofotlaridan ortib ketishiga yo'l qo'ymaslik.

Qayta sug'urtaning moliyaviy barqarorlikka ta'siri mexanizmi quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Sug'urtalovchining sug'urta operatsiyalaridan zarar ko'rish riskini kamaytirish. Bunday yo'qotishlar ma'lum bir moliyaviy yil uchun sug'urta qoplamalari hajmining sug'urta mukofoti miqdoridan oshib ketishi tufayli yuzaga keladi. Bu holatga quyidagilar sabab bo'lishi mumkin:

- a) sug'urtalovchida yirik va muvozanatlashgan sug'urta portfelining mavjud emasligi;
- b) joriy yilda sug'urta hodisalari sonining kutilmagan darajada o'sishi;
- d) avvalgi yillardagi o'rtacha qiymat bilan taqqoslaganda bitta sug'urta hodisasiga to'g'ri keladigan sug'urta qoplamasi miqdorining oshishi;
- e) bitta sug'urta hodisasining fojeali oqibatlar tufayli bir vaqtning o'zida bir necha shartnomalar bo'yicha sug'urta to'lovlarini amalga oshirish zaruratining paydo bo'lishi.

Sug'urtalovchida sug'urta shartnomalarini katta miqdordagi sug'urta summasiga tuzish imkoniyatlarining oshishi. Sug'urtalovchilar o'z moliyaviy barqarorligini ta'minlash hamda to'lov qobiliyatini saqlash maqsadida o'z mablag'larining ma'lum foizidan ortiq summaga shartnoma tuzishga haqli emas. Agar sug'urtalovchining to'lov qobiliyati sug'urta shartnomalari bo'yicha majburiyatlarni o'z zimmasiga to'liq hajmda olishga imkon bermasa, uning bir qismini qayta sug'urtaga o'tkazishi mumkin. Bu, ayniqsa sug'urta bozoridagi raqobat sharoitida juda muhim, chunki sug'urtalovchining imkoniyatlari uning faoliyati natijalariga har tomonlama bog'liqdir.

Sug'urtalovchilarga o'z mablag'lari hajmi va sug'urta operatsiyalari hajmi o'rtasidagi nisbatni tartibga solish imkonini beradi. Moliyaviy barqarorlikni ta'minlash maqsadida har bir sug'urtalovchi sug'urta shartnomalari bo'yicha o'z zimmasiga olgan majburiyatlarning belgilangan foizidan kam bo'lmagan miqdorda o'z kapitaliga ega bo'lishi kerak. Agar sug'urtalovchi kapitalining hajmi belgilangan talablarga javob bermasa, u kapitalini oshirish yoki sug'urta operatsiyalarining hajmini kamaytirishga majburdir. Kapital miqdorini tez fursatlarda oshirishning imkoni kamroq, demak yangi shartnomalar tuzishdan voz kechish yoki amaldagilarini bekor qilish mijozlar ishonchsizligi va ularning kompaniyadan uzoqlashishiga olib keladi. Bunday vaziyatda sug'urtalovchi

5 Брагинский М.И. Договорное право. Договоры о выполнении работ и оказании услуг.// Монография. – М.: Статут.2002

majburiyatining bir qismini qayta sug'urtaga o'tkazish jami majburiyatlar hajmining qisqarishiga olib keladi, natijada sug'urta shartnomalarini tuzishdan voz kechmay turib belgilangan nisbatni bajarish imkonini beradi.

Sug'urtalovchilarga yangi sug'urta turlari bo'yicha operatsiyalarni yanada samarali amalga oshirish imkonini beradi. Kompaniya faoliyatida yetarli ish stajining va tarif stavkalarini hisoblashda statistik bazaning yetishmasligi jiddiy xavfni yuzaga keltiradi. Majburiyatlarning ma'lum qismini o'z zimmasiga olish orqali qayta sug'urtalovchilar uning yuz berishi mumkin bo'lgan yo'qotishlarini kamaytiradi, bu esa yangi sug'urta turlarini keng miqyosda amalga oshirish imkonini beradi va natijada sug'urta operatsiyalarini rivojlantirishga erishiladi. Qayta sug'urtalovchilar shartnomadagi sheriklari, ya'ni to'g'ridan to'g'ri sug'urtalovchilarning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishidan manfaatdor hisoblanadi, chunki ularning faoliyat natijalari aynan sug'urtalovchilarga bog'liq bo'ladi.

Qayta sug'urta mexanizmini qo'llashni aksariyat sug'urta kompaniyalari ortiqcha xarajat sifatida baholaydilar, ya'ni sug'urta mukofotlarini ikkinchi tomon bilan bo'lishish hamda riskni transformatsiyalashtirishdagi xarajatlarni. Qayta sug'urtadan foydalanish borasidagi me'yoriy hujjatlarda belgilangan talablarga qaramay, sug'urtalovchilar bunday mexanizmni qo'llashni afzal bilmaydi.

Sug'urta tizimi rivojlangan davlatlarning sug'urta bozorida qayta sug'urtadan foydalanilganlik darajasi yuqori, buni jami sug'urta mukofotlari hajmida qayta sug'urta mukofotlarining 40–45 foiz ulushga egaligi bilan izohlash mumkin⁶.

Jahon qayta sug'urta bozori risklarning global qayta taqsimlanishiga asoslanadi va yirik halokatlar, qayerda ro'y berishidan qat'i nazar, butun dunyoda qayta sug'urta narxlarining to'satdan o'zgarishiga olib keladi.

Jahon sug'urta tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda qayta sug'urtaning roli ortib bormoqda. Qayta sug'urta bozorida to'g'ridan to'g'ri sug'urta bozoriga qaraganda sug'urta, bank va fond kapitalarining birlashish va globallashtirish jarayonlari yaqqolroq namoyon bo'ladi. Mazkur jarayon qayta sug'urtalovchilarning kapitallashuv darajasini oshirish zaruratidan kelib chiqib, bir necha milliard dollarga baholanadigan tabiiy ofat va zararlarni qayta sug'urtalash uchun muhim bo'lgan moliyaviy resurslarni shakllantirishni nazarda tutadi.

O'zbekiston sug'urta bozorining qayta sug'urtalash sohasi haqida aytish joizki, bugungi kunda mazkur sohani professional darajada yuritadigan qayta sug'urtalovchi kompaniya hamon tashkil etilmagan. Biroq, davlat rahbarining Qarori⁷ bilan mazkur sohani tashkil etish bo'yicha ustav kapitali me'yorlariga amal qilinish yuzasidan aniq talablar belgilangan va uni bajargan sug'urta kompaniyalariga qayta sug'urta operatsiyalarini belgilangan tartibda amalga oshirishi mumkinligi ta'kidlangan. O'zbekiston qayta sug'urta bozorida bugungi kunda "O'zbekinvest" EISK AJ, "KAFOLAT sug'urta kompaniyasi" AJ, "O'zagrosug'urta" AJ va "Gross Insurance" AJ kabi sug'urta tashkilotlari faoliyat yuritib kelmoqdalar. Mazkur sug'urtalovchilarning asosiy maqsadi – mahalliy va xorijiy sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash hamda to'lov qobiliyatini bajarishiga ko'maklashish hisoblanadi.

Qayta sug'urta mexanizmidan samarali foydalanish sug'urtalovchilarning moliyaviy salohiyatini oshiradi va faoliyat ko'lamini kengaytirishga imkon beradi. Afsuski, qayta sug'urtadan faqat foydalanish emas, balki uni mamlakat sug'urta bozorida joriy etish masalalarini ham oqilona hal etish zarur. Ko'rsatkichlar O'zbekiston sug'urta kompaniyalari kam kapitallashganligidan dalolat beradi va o'z hududiga tegishli obyektlarning bir qismini bo'lsa ham mamlakatda ushlab qolish uning moliyaviy asoslarini mustahkamlashni taqozo etadi.

Ayrim hollarda sug'urta tashkilotlarida qabul qilingan riskning xarakteri chuqur o'rganilmaydi, tahlil etilmaydi, balki barcha e'tibor sug'urta portfeli hajmini oshirishga qaratiladi. Bizning fikrimizcha, sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda qayta sug'urtaning rolini yanada oshirishga erishish uchun quyidagi tadbirlarni amalga oshirish zarur:

Sug'urta kompaniyalarida qayta sug'urta strategiyasini puxta ishlab chiqish lozim. Bunda kompaniyaning moliyaviy imkoniyatlari har tomonlama o'rganilishi, tabiiy, siyosiy, ekologik va texnogen risklar tahlil etilib, ularning ro'y berish ehtimolligi statistik ma'lumotlar yordamida hisoblab chiqilishi zarur. Shuningdek, asosiy e'tiborni kompaniyada qoldiriladigan ulush miqdoriga emas, riskning xarakteriga qaratish va lozim bo'lsa, majburiyatning bir qismini qayta sug'urtaga berish maqsadga muvofiq bo'ladi. Aynan riskni yaxshi o'rganmaslik va tahlil qilmaslik natijasida katta miqdordagi sug'urta to'lovlari amalga oshirilib, moliyaviy barqarorlikka salbiy ta'sir etishi mumkin.

Qayta sug'urta shartnomalarini tuzishda qayta sug'urtalovchining sof foydasidan qayta sug'urtalanuvchiga tantem to'lovlari to'lanishi tartibini joriy etish maqsadga muvofiq. Mazkur tadbirning amaliyotga joriy etilishi har ikki tomon uchun manfaatli hisoblanadi. Sug'urta hodisasi ro'y bermagan shartnomalarda qayta sug'urta mukofotining ma'lum qismi (foizda) shartnoma so'nggida qayta sug'urtalanuvchiga qaytarib beriladi va bu orqali to'g'ridan to'g'ri sug'urtalovchini rag'batlantirishga erishiladi va o'z-o'zidan unda qayta sug'urta mexanizmini qo'llashga qiziqish uyg'onadi.

Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashga nafaqat o'z majburiyatlarini qayta sug'urtalovchi kompaniyaga uzatish, balki qayta sug'urta amaliyotini o'tkazish orqali ham erishish mumkin. Aynan

⁶ Manba: Aon's Analytics Division in Reinsurance Solutions ma'lumoti.

⁷ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasining sug'urta bozorini isloh qilish va uning jadal rivojlanishini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2019-yil 2-avgustdagi PQ-4412-son Qarori.

mazkur amaliyotni bajarish orqali ham sug'urtalovchining kapitallashuv darajasini ko'tarish mumkin. Kompaniyaning qayta sug'urta faoliyatini rivojlantirish va bu orqali kompaniyaning moliyaviy barqarorligini oshirishda xalqaro hamkorlikni yo'lga qo'yish va kengaytirish kiruvchi qayta sug'urta uchun qulay sharoitlarni vujudga keltiradi. O'z moliyaviy imkoniyatlaridan ortiq majburiyatlarni xalqaro sug'urta bozoriga uzatish orqali hamkorlikni mustahkamlashga va natijada, xorijdan risklarni qabul qilish, u orqali esa mamlakatga chet el valyutasi kirib kelishini ta'minlaydi.

Shuningdek, kompaniyalarning xorijiy davlatlar bilan hamkorlik munosabatlarini olib borishining muhim sharti xalqaro reyting agentliklarining e'tirofiga sazovor bo'lishdir. Aynan shu jihat ham xorijiy hamkorlarni, ham investorlarni jalb qiluvchi eng muhim ko'rsatkich hisoblanadi. Qayta sug'urta bo'yicha xalqaro hamkorlikning kengaytirilishi va bardavom bo'lishi kelajakda yuqori samaradorlik ko'rsatkichlarini namoyon etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Shuni ta'kidlab o'tish joizki, Qayta sug'urta har qanday sug'urta kompaniyasining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim omil sifatida e'tirof etiladi. Mazkur amaliyot kompaniyalarga juda katta va oldindan ko'rib bo'lmaydigan risklarni ishonchli qabul qilish imkonini beradi. Qayta sug'urtalashning maqsadi sug'urta kompaniyasining moliyaviy barqarorligini va sug'urta operatsiyalarining rentabelligini ta'minlovchi muvozanatli sug'urta portfelini yaratishdir. Shunday qilib, qayta sug'urta mexanizmi sug'urta kompaniyasini faoliyatni kengaytirishi, bozorda o'z o'rniga ega bo'lishi va sug'urta salohiyatini oshirishda moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlaydi.

Qayta sug'urta sug'urta kompaniyalariga o'z moliyaviy imkoniyatlaridan yuqori bo'lgan risklar bo'yicha to'g'ridan to'g'ri sug'urta shartnomalarini tuzish orqali sug'urta portfeli salohiyatini oshirishga imkon beradi. Mazkur mexanizm yordamida sug'urta kompaniyasi har qanday tashqi omillar (zararlilikning tasodifiy o'zgarishi, talafotlarning ro'y berishi, kumulyatsiyali talafotlar natijasidagi zararlar)dan qat'i nazar o'z faoliyatida kerakli muvozanatni saqlab turishga qodir bo'ladi. Shunday qilib, qayta sug'urta mexanizmi sug'urta kompaniyasini faoliyatni kengaytirishi, bozorda o'z o'rniga ega bo'lishi va sug'urta salohiyatini oshirishda moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlaydi.

O'zbekiston sug'urta bozorida professional ishtirokchilarning faoliyati professional darajada tashkil etilgan, bu esa sug'urta va qayta sug'urta jarayonlarining mukammal amalga oshishiga to'sqinlik qiladi.

Sug'urta sohasini isloh qilish va rivojlantirishda rivojlangan davlatlar tajribasini o'rganish, tahlil qilish va qo'llash bo'yicha chora- tadbirlarni amalga oshirish samarali hisoblanadi. Jumladan, sug'urta tizimida qayta sug'urtaning o'rnini asoslash, uning sug'urta kompaniyalari to'lov qobiliyatini mustahkamlashdagi rolini belgilashda O'zbekistonga ham geografik, ham iqtisodiy-siyosiy jihatdan yaqin bo'lgan Rossiya qayta sug'urta bozori tajribasidan foydalanish maqsadga muvofiq.

O'z majburiyatlarini (risklarni) qayta sug'urtalash maqsadida xorij kompaniyalariga o'tkazadigan sug'urtalovchilar, avvalo mamlakatda mazkur amaliyotni bajarish huquqiga ega sug'urta kompaniyalariga taklif kiritishi lozim. Sug'urta kompaniyalari taklifni qabul qilish yoki qilmaslik bo'yicha mustaqil qaror qabul qiladi, shu o'rinda ta'kidlash joizki, mahalliy sug'urtalovchilarga bildirilgan taklif shartlari xorij kompaniyalariga taklif etilgan shartlarga muvofiq kelishi muhim hisoblanadi. Mahalliy sug'urtalovchining taklifni qabul qilishi ko'p tomonlama manfaatli hisoblanib, asosiysi, xorijga chiquvchi kapital oqimini kamaytiradi, bu esa qayta sug'urta bozori salohiyatini va sug'urtalovchilarning investitsiya imkoniyatini oshiradi.

Keltirib o'tilgan tavsiyalarining amaliyotga joriy etilishi qayta sug'urtaning O'zbekiston sug'urtalovchilarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashdagi rolini oshirishga xizmat qiladi deb o'ylaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 23-noyabrdagi O'RQ-730-son "Sug'urta faoliyati to'g'risida"gi qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi. Ikkinchi qism, 52-bob. Sug'urta. <https://www.lex.uz/docs/180552>.
3. Shennanev X. M. Sug'urtaning makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashdagi ahamiyati.// "Makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashning muddatli istiqbolida davlat moliyasini isloh qilishning ustuvor yo'nalishlari" mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plami. 2019-yil 30-oktyabr. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi. – Toshkent, 2019. 40-b.
4. Крупенко Ю. В. Финансовая устойчивость перестраховщиков как фактор стабилизации рынка страховых услуг. Автореферат диссертации на соискание ученой степени к.э.н. – Минск, 2018. – с.28.
5. Антонович Н. С. Механизм перестрахования в условиях развития страхового рынка Республики Беларусь. Автореферат диссертации на соискание ученой степени к.э.н. – Минск, 2014. – с.25.
6. Пфайффер К. Введение в перестрахование. – М.: АНКЛП, 2000.
7. Архипов А. П. Основы страховой деятельности. Учебник. – Москва: Издательство БЕК, 2002.

Internet saytlari:

8. <http://www.mf.uz> (O'zbekiston respublikasi Moliya vazirligi)
9. <http://www.stat.uz> (O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika qo'mitasi)
10. <http://www.gov.uz> (O'zbekiston respublikasi hukumat portali)
11. <http://www.lex.uz> (O'zbekiston respublikasi qonun hujjatlari to'plami)

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

«Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot» jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi 26-uy.